

קידש, אין זה משום שרבי מאיר סובר שהקדש במעילת שוגג אינו מתחלל, ומשום שאילו היה יודע שזה הקדש לא היה מקדש בו או מוכרו [ודלא כרבי יוחנן המפרש כן], שהרי:

חזרנו על כל צדדים של רבי מאיר, כלומר: בדקנו בכל מקום שדיבר רבי מאיר בדיני הקדש, ולא מצינו לו שיאמר: הקדש בשוגג אין מתחלל, ורק במזיד הוא מתחלל.⁽¹⁾

ואם תאמר: אם כן למה אמר רבי מאיר במשנתנו שבשוגג לא קידש, היינו טעמא:

ומשנינן: רבי מאיר — במשנה במעילה — לדבריו דרבי יהודה, קאמר: לדידי, אם הוציא מעות הקדש בהוצאה נמי לא מעל, אלא לדידך שאתה סובר יש מעילה בהוצאת מעות הקדש בשוגג, אודי לי מיהא דחנוני כבעל הבית.

ואמר ליה רבי יהודה: לא, חנוני כשולחני.⁽¹⁴⁾

אמר רב:

א-ת מה שאמר רבי מאיר במשנתנו שבשוגג לא

בביאור שיטת רבי מאיר. ה. ומה הוא שוגג שאינה מתקדשת בו משום טעות, אם הכוונה שהיא שגגה או שהוא שוגג, הנה אם היא שוגגת, ודאי שהוא בכלל שוגג, שלא נסתפקו בגמרא אלא אם הטעות היא מצד שניהם, או מצד האשה לבד; ואולם אם הוא שוגג והיא לא, זה תלוי בספק הגמרא דלעיל מחמת מי היא הטעות.

ו. ולענין מקדש בהקדש במזיד שנחלקו בו, הנה מה שאמר רבי מאיר שקידש במזיד, אף הוא תלוי בספק הגמרא מה הוא שוגג, וכל שאינו שוגג שלא יתחלל משום טעות הוא חשוב מזיד, וקידש; אך מה שאמר רבי יהודה דבמזיד לא קידש, ומשום שהוא סובר שאין הקדש מתחלל במזיד, זה לכאורה ודאי תלוי במזיד שלו; ולפי זה יתכן אופן שלדעת רבי מאיר ייקרא שוגג, ולדעת רבי יהודה ייקרא מזיד.

1. א. פירוש, כי לדעת רבי יוחנן, טעמו של רבי מאיר שבמזיד קידש הוא משום שהוא סובר שהקדש במזיד מתחלל, ומתקדשת בו; ומה שבשוגג אינה מקודשת הוא משום טעות, וממילא גם המעות אינם מתחללים כמבואר לעיל ד"אשה אינה מתקדשת, מעות האיך יצאו

לחולין", פירוש: כי אם מעל בהכרח שיצאו המעות לחולין, שעל חילול המעות הוא חייב מעילה.

14. סיכום פירוש המשנה לדעת רבי יוחנן:

א. במעשר שני במזיד, נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה, אם מעשר שני ממון גבוה הוא או ממון הדיוט, שלדעת רבי יהודה מעשר שני ממון הדיוט הוא, ולכן קידש, ולדעת רבי מאיר ממון גבוה הוא, ולא קידש.

ב. במעשר שני בשוגג לכולי עלמא לא קידש, לרבי מאיר משום דממון גבוה הוא [ואפשר, שאף בלאו הכי אינה מקודשת משום טעות, כמו שהוא סובר בהקדש], ולרבי יהודה משום טעות דאורחא.

ג. בהקדש בשוגג נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה, לרבי מאיר לא קידש משום טעות דחילול ההקדש, ורבי יהודה אינו סובר שיש בזה טעות.

ד. ובהקדש במזיד נחלקו רבי מאיר ורבי יהודה, בענין אחר, והוא, שרבי מאיר סובר הקדש במזיד מתחלל, ואילו רבי יהודה סובר שהקדש במזיד אינו מתחלל, וכיון שאינו מתחלל במה תתקדש, ובתוספות ד"ה אף האריכו

משום דמשנתנינו בכגון שקידש בכתנות כהונה [בגדי כהונה]⁽²⁾ שעדיין לא בלו וראויים לעבודה בהם,⁽³⁾ שאלו אין מתחללין על ידי מעילת שוגג, והיות ולא נתחללו לא קידש, שהרי לא זכתה בהקדש —

והטעם שאלו לא מתחללים על ידי מעילת שוגג, הוא: **הואיל וניתנו** בגדי כהונה ליהנות בהן בשוגג, ובלבד שלא יתכוין

לחללן, לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ולא אמרה תורה שיהיו הכהנים זריזים כמלאכי השרת להפשיטם מיד בשעת גמר העבודה, ולא ישארום עליהם לאחר העבודה ואפילו כהרף עין; והיות וניתנו ליהנות בהן בשוגג, אין הם מתחללים על ידי שקידש בהם, ולפיכך אינה מקודשת על ידם.⁽⁴⁾

בתחילת ערכין, וכן כתב הרמב"ם שהיו צריכים לפשוט מעליהם את האבנט [שהיה עשוי מכלאים] מיד אחרי העבודה, וממילא שלא שיך לומר בהם שניתנו ליהנות כפירוש רש"י; [וראה עוד שם בהמשך הסוגיא, שכתב טעם אחר למה נקט "כתנות"].

וראה ב"תוספות ישנים" יומא סט, שנתקשה מאי טעמא באמת שונה איסור הכלאים מאיסור מעילה, וראה מה שביאר שם, וראה ב"שמועות קידושין" אות קלט, מה שהביא בזה.

3. ב"פני יהושע" העיר, דלכאורה הוא דוחק להעמיד את סתם משנתנו בכתנות כהונה בלבד [ובתוספות העמידוהו בכתנות כהונה שלא נתחנכו], וראה מה שכתב בזה.

4. א. אבל רבי יהודה, חולק וסובר, שאף בגדי כהונה מתחללין בשוגג, ולפיכך האשה מתקדשת כשקידש בשוגג; אבל במזיד לא, משום שרבי יהודה סובר הקדש במזיד אינו מתחלל.

ב. ואם תאמר: בין לרבי מאיר במזיד ובין לרבי יהודה בשוגג, האיך היא מתקדשת, והרי בגדי כהונה כלי שרת הן, וכלי שרת אין יוצאין לחולין על ידי מעילה?!

כתבו התוספות, שאותן בגדי כהונה עדיין לא נתחנכו לעבודה, שאז אין קדושת כלי שרת עליהם, אלא קדושת בדק הבית, [נאפשר, שלכן נקראו כאן "כתנות" כהונה, ולא "בגדי" כהונה,

לחולין]; ומיהו, רב לא בא לחלוק על מה שאמרנו שרבי מאיר הקדש במזיד מתחלל שלא כרבי יהודה החולק, אלא על הטעם שאמר רבי יוחנן דבשוגג לא קידש משום טעות.

ב. לשון רש"י הוא: "וליתנהו להני טעמי דרבי יוחנן, דלרבי מאיר יש מעילה במעות הקדש, וכיון דמעל נפקא לחולין", ויש לדקדק בלשונו:

האחד: משמע, דלרבי יוחנן אינה מתקדשת משום דלא מעל ולא נפקא לחולין, ואילו בגמרא לעיל אמרו בהיפוך, דמשום טעות אינה מתקדשת, ו"אשה אין מתקדשת מעות האיך יצאו לחולין"; והרגיש בזה בתוספות רי"ד, ראה שם וחלק עליו.

השני: במה שכתב "וכיון דמעל נפקא לחולין", דמשמע שהחילול הוא תוצאה מהמעילה, וכבר נתבאר לעיל בשיטת רש"י שהוא בהיפוך, דהחילול סיבת המעילה; ומיהו אין כאן קושיא, שאין כוונת רש"י ל"קרבת מעילה" אלא למעשה המעילה, דהיינו ההוצאה מרשות לרשות, אבל קרבן המעילה הוא באמת תוצאה מן החילול.

2. כתב בספר "המקנה", שלכאורה נראה, כי לכך נקטה הגמרא: "כתנות" כהונה, ולא "בגדי" כהונה, כי הגמרא באה להוציא את אותם בגדי כהונה שהיו עשויים מכלאים, שאלו לא הותרו לכהנים אלא בשעת עבודה, כמבואר

ניתן ליהנות בהם, ומועלים בהם, והם מתחללים על ידי המעילה.

תא שמע להקשות עוד על דברי רב, מהא דתניא:

נצטוו כל ישראל ליתן מחצית השקל בכל שנה, ומאחד באדר עד אחד בניסן היו תורמים את שקליהם ל"לשכה" המיוחדת לכך.

שתי תיבות עשויות כמין שופר ["שופרות"] היו במקדש, האחד היה כתוב עליו "תקלין

תא שמע להקשות על דברי רב, מהא דתניא:

כתנות כהונה שבלו, מועלין בהם, דברי רבי מאיר.

ומאי לאו אפילו לא בלו, ומה ששנינו: "שבלו", הוא לרבותא, שאפילו אם בלו מועלין הם; (5) ותיקשי לרב שאמר: כתנות כהונה אין מועלין בהן!?

ומשנינו: **לא, בלו דוקא**, כי מאחר שאינם עומדים לעבודה, הרי הם כשאר הקדש שלא

מזיד לענין קידושין, הרי מוכרח דבמיד מיהא מתחללים אפילו כתנות כהונה; וכן כתב רש"י, אלא שלשונו בד"ה בכתנות, הוא: "וכל זמן שראויין לעבודה אין מעילה בשגגתן, שלכך הוקדשו מתחילה ליהנות בהן שוגגין, ובלבד שלא יתכוין לחללן" [וכן הוא במזיד שבמשנתנו, שהוא מתכוין לחללן, שהרי אם לא יתחללו לא תתקדש].

וכתב על זה ה"פני יהושע": שבדקדוק כתב כן רש"י, שאם נתכוין לחללם ודאי אסור, מה שאין כן לענין הנאת לבישה, נראה, דאפילו במזיד ניתנו ליהנות, ולא הוי כהוירד במעילה, כדאיתא ביומא ריש פרק בא לו [פט א, "בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור, ובמקדש בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה, מותר, מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן"], וע"ש בתוספות [ד"ה בגדי כהונה], אלא דבשמעתין לא איירי אלא מענין החילול, [וראה שם מה שהוסיף על פי זה לבאר מחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה], וראה הערה 9.

5. שלא נאמר, שפקעה קדושתם היות וכבר אינם ראויים לעבודה, ריטב"א; וה"פני יהושע" [ד"ה גמרא ת"ש] כתב, שלרבותא נקט "בלו", לומר

וכעין זה: "כתנות כהונה שבלו"; והרמב"ן כתב: "ונראה, דאין כתנות כהונה קדושי הגוף ככלי שרת, שאינן אלא מכשירי עבודה, ואין משתמשין בגופן".

וראה ב"ברכת אברהם" שהעיר, דהגר"ח בהלכות מעילה [ב ה], כתב, דבקדושת בדק הבית אין שייך "נעשית מצותו", ראה שם מילתא בטעמא, ולפי מה שכתבו התוספות, דבגדי כהונה שלא נתחנכו קדושת בדק הבית עליהם, אם כן אף לאחר שנתחנכו בפשוטו לא פקע מהם קדושת בדק הבית, ואם כן האיך אמרו ביומא ובחולין שבגדי כהונה חשובים "נעשית מצותו"; וראה מה שכתב שם.

ג. מתבאר מדברי הגמרא, שאין מקום לחלק בין מעילה שעל ידי הנאה למעילה שעל ידי הוצאה, ואף שלא מצינו בכתנות כהונה שנסתנו משאר הקדש אלא לגבי מעילה של הנאה, מכל מקום אין בהם מעילה אפילו על ידי הוצאה, שהרי משנתנו עוסקת במעילה של הוצאה, ולא במעילה של הנאה, וכבר נתעוררו בזה ב"אילת השחר" וב"ברכת אברהם".

ד. מן הסוגיא מבוואר, שלא נשתנו כתנות כהונה אלא לענין שוגג, אבל במזיד דינם כשאר הקדש, שהרי המשנה מחלקת בין שוגג לבין

ואין מועלים בתקלין עתיקים, כי תורת "שירי הלשכה" עליהם, וסובר תנא קמא, שאין מועלין ב"שירי הלשכה".

רבי מאיר אומר: מועלין אף בעתיקים, שהיה רבי מאיר אומר: מועלין ב"שירי הלשכה".

ומקשינן לרב הסובר אליבא דרבי מאיר שאין מועלין בשוגג בכגדי כהונה כלל, היות ובהכרח הותרה ההנאה לכהנים, שלא ניתנה תורה למלאכי השרת:

ואמאי סבר רבי מאיר שמועלין בשירי הלשכה?! נימא שאף בהם לא יהיה מעילה כלל, הואיל וניתנו ליהנות, לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת —

דהא חומת העיר ומגדלותיה משירי הלשכה אתו [הרי חומת העיר ומגדלותיה היו באים משירי הלשכה], וכדתנן: חומת העיר ירושלים ומגדלותיה, וכל צרכי העיר, באין משירי הלשכה, ואי אפשר שלא יהנו מהם לישוב בצילה⁽⁶⁾ ועליה⁽⁷⁾ ואם כן — לכברת רב אליבא דרבי מאיר — שוב אין מעילה

חדתין", ובו היו נותנים את שקלי שנה זו החל מאחד בניסן; והשני היה כתוב עליו "תקלין עתיקין", ובו היו נותנים שקלי השנה שעברה, שהביאו אותם אנשים שלא שקלו את שקליהם בשנה שעברה.

את השקלים שהיו ב"תקלין חדתין" היו מפנים הגזברים ל"לשכה", ומלשכה זו היו "תורמים" לתוך שלש קופות [בשיעור ידוע] שלש פעמים בשנה [תרומת הלשכה], ומהם היו קונים את קרבנות הציבור; והנותר בלשכה, היה נקרא "שירי הלשכה", וממנה היו לוקחים מעות לחומת העיר ירושלים ומגדלותיה, וכל תיקון העיר.

את השקלים שהיו ב"תקלין עתיקין", היו מפנים הגזברים ל"שירי הלשכה" של השנה שעברה.

מועלים בתקלין חדתין, כלומר: המוציא מעות שהיו בשופר שהיה כתוב עליו "תקלין חדתין" או הנהנה מהם בשוגג, חייב הוא קרבן מעילה, שהרי עומדים הם לקרבנות ציבור.

"ואין הנאת צילו נאסרת, דאין זה דרך הנאתו", ומבין מזה המקנה, שכל הנאת צל וגם היושב בתוך העיר ונהנה מצילה של חומת העיר, חשוב שלא כדרך הנאה].

7. הקשה הריטב"א: מה ראה היא מחומת העיר, שהרי חומת העיר "מחובר" הוא ואין מעילה במחובר, ואם כן אין כאן היתר יותר משאר הקדשות, מה שאין כן בכתנות כהונה, שהיו ראויים למעילה כשאר הקדשות שהם כיוצא בהם, אלא שהותרה שגגתן לפי שניתנו ליהנות בהן?! [והנה ראה בפסחים כו א,

שאף על גב ש"נעשית מצותו" מכל מקום מועלים בהם, כדילפינן בעלמא [יומא ס א] מ"והניחם שם" האמור בכגדי כהן גדול ביום הכפורים [וראה גם חולין קיז א]; וראה עוד שם מה שכתב בזה.

6. כתב "המקנה": נראה ד"לישב בצילה" לאו דוקא, שהרי אמרו בפסחים כו א שרבי יוחנן היה יושב בצילו של היכל, משום דלא הוי דרך הנאתן, וכפירוש רש"י שם; [והיינו, שמבואר שם בגמרא, שלכך היה דורש בצילו של היכל, משום ד"שאני היכל דלתוכו עשוי": ופירש רש"י:

בשוגג ב"שירי הלשכה" כלל, היות ולכך עומדים המעות! (8)

בירושלים כלל, וכשם שאמר רב אליבא דרבי מאיר בבגדי כהונה! ?

אלא בהכרח שמודה רבי מאיר, שאם כי הותרה אותה הנאה של ישיבה בצל חומת העיר, אין זה מפקיע מהם תורת מעילה באופנים אחרים ואפילו בשוגג, ואם כן הוא הדין שיש לנו לומר כן בבגדי כהונה! ?

ומשנינן: לא תימא [לא תשנה]: "דברי רבי מאיר", אלא אימא [כך תשנה]: "דברי רבי יהודה".

ומשנינן: לא תימא: רבי מאיר הוא שאמר: מועלין אף בעתיקים, אלא אימא: רבי יהודה אומר: מועלין אף בעתיקים.

ותמהינן עלה: אי רבי יהודה היא, ירושלים מי מיקדשא [וכי אטו לשיטת רבי יהודה יש קדושה בחומת העיר ירושלים], עד שהוא אומר שמועלין באבני ירושלים שנשרו! ?

והתנן במסכת נדרים [י ב]:

ורבי יהודה לשיטתו שהוא סובר במשנתנו, שאף בבגדי כהונה מועלין בהם, (9) ומשום כך הרי נחלק ואמר, שהמקדש בהקדש בשוגג קידש.

האומר: "הרי עלי ככר זה כאימרא [כשה התמיד]", או שאמר: "הרי עלי ככר זה כדירים [כבהמות שבדיר בהמות של הקדש שהיה במקדש, וכעצים שבדיר העצים]", או שאמר: "כעצים", או "כאישים [כשלהבות של אש שעל המזבח]", "כהיכל", "כמזבח", "בירושלים", הרי זה נדר, שכל המתפס איזה דבר בדבר שהוא קדוש על ידי אדם [דבר הנדור], הרי זה אסור.

תא שמע, דתניא: אמר רבי ישמעאל בר רבי יצחק: אבני ירושלים שנשרו, מועלים בהם [חייבים קרבן מעילה כשמעלו בהם בשוגג], דברי רבי מאיר!

רבי יהודה אומר: כל האומר "ירושלים" לא

ואמאי?! נימא: הואיל ולא ניתנה תורה למלאכי השרת, שוב אין מעילה בשוגג

שהרי אם כן בכל קדשי בדק הבית לא יהיה מעילה, היות ומהם קונים את בגדי הכהונה, אלא בהכרח שכוונת הגמרא היא כפי שנתבאר, [אך ראה היטב ברמב"ן ובריטב"א, וכתב ה"פני יהושע" שבדבריו מיושבת קושיית הריטב"א על רש"י].

שמוכיחה הגמרא מרבי יוחנן שהיה יושב ודורש בצילו של היכל, שהנאה דלא אפשר ומכוין מותרת, הרי שאם כי מחובר הוא ואין בו מעילה, מכל מקום איסור הנאה יש בו! ? וראה מה שכתב "המקנה" בד"ה ברש"י ד"ה והא], וראה מה שכתב שם.

9. כתב רש"י: "דקסבר [רבי יהודה]: אף על פי שניתנו כתנות כהונה ליהנות לכהנים לאחר עבודה, לענין שאר הנאות בקדושתיהו קיימי", ומשמע קצת מלשונו, שרבי יהודה מודה בהנאת לבישה שהיא מותרת בכל אופן ואפילו לרבי יהודה; ואם אמנם כן, יש מזה סיוע לדברי

8. כתב ה"פני יהושע", דלאו דוקא מחומת העיר הוקשה לגמרא שהם ניתנו ליהנות, אלא שכל מה שהיו עושים משיירי הלשכה המבוארים במשניות בשקלים, כולן ניתנו ליהנות, שהרי אם לא תאמר כך, מה קשיא לגמרא, שנאמר: הואיל ומקצתן ניתנו ליהנות לא לימעול בשיירי כלל,

אמר כלום, ומשום שאין ירושלים קדושה; ואם כן האיך נאמר שסובר רבי יהודה: מועלין באבני ירושלים שנשרו!?

וכי תימא ליישב: לכך האומר "ירושלים" לא אמר כלום לרבי יהודה, משום דלא אמר "כירושלים" [בכ"ף הדמיון], ולא משום שירושלים אינה קדושה לשיטתו –

כך הרי אי אפשר ליישב, שהרי והתניא: רבי יהודה אומר: כל האומר "כירושלים" לא אמר כלום, עד שידור בדבר הקרב בירושלים; הרי שאם כי אמר "כירושלים" מכל מקום לא אמר כלום, ובהכרח טעמו הוא משום שירושלים לא קדשה.

ומשינין: תרי תנאי נינהו ונחלקו אליבא דרבי יהודה, אם ירושלים קדושה: ב-ד

התנא בנדריים סובר אליבא דרבי יהודה, שירושלים אינה קדושה; ורבי ישמעאל ברבי יצחק בברייתא, סובר אליבא דרבי יהודה, שירושלים קדושה.

אמר עולא משמיה דבר פדא לבאר את טעמו של רבי מאיר במשנתנו, שבשוגג אין היא מקודשת, ומפרשה על פי דרכו של רבי יוחנן:

אומר היה רבי מאיר:

הקדש שמעל בו כמזיד הרי הוא מתחלל, אבל בשוגג אין מתחלל משום שמקח טעות הוא, כי לא ניחא לו שיתחלל על ידו; (1) ולא אמרו בשוגג מתחלל, אלא לענין קרבן בלבד, כלומר: מעולם לא אמרו חכמים שההקדש מתחלל במעילת שוגג, אלא אמרו שבשוגג הרי הוא חייב קרבן מעילה.

ותמהינן עלה: וכי מאחר דההקדש אין מתחלל, קרבן במאי מחייב [למה יתחייב קרבן]? (2)

אלא כי אתא רבין פריש משמיה דבר פדא [פירש משמו של בר פדא] באופן אחר:

אומר היה רבי מאיר: הקדש כמזיד מתחלל, בשוגג אין מתחלל, ולא אמרו בשוגג

בשוגג כלל, לא שנא בנהנה בגופו לא שנא דרך מקח וממכר, ולהכי קתני רבי מאיר בהקדש בשוגג לא קידש, וכן פירש ר"ח, וכן הביאו שיטתו הרמב"ן, והרשב"א והריטב"א דחו את שיטתו, וראה מה שכתב הרמב"ן.

2. כלומר: חיוב קרבן מעילה הוא על חילול ההקדש, ומאחר שלא יצא לחולין, אין סיבה לחייבו בקרבן, וכפי שכבר נתבאר לעיל כמה פעמים בהערות מתוך דברי רש"י, וכן נקטו האחרונים בביאור כוונת הגמרא; וראה מה שכתב בספר "המקנה" לבאר את שיטתו של עולא.

ויש לעיין למה הוצרכה הגמרא לשאול באופן

ה"פני יהושע" שנזכרו בהערה 4 אות ד, ראה שם.

1. כן פירש רש"י; אבל לשיטת התוספות ר"ד שהובא בהערה לעיל נג ב, הסובר, שרבי יוחנן ורב חסדא נחלקו בטעמו של רבי מאיר, שלרבי יוחנן הוא משום מקח טעות, ואילו לרב חסדא הלכה היא שבשוגג אין מתחלל, אם כן מסתבר יותר לבאר שעולא שנקט בלשונו "שוגג אין מתחלל", היינו כשיטת רב חסדא ולא כשיטת רבי יוחנן, ועל כל פנים יש להסתפק בזה, וראה עוד בזה בהערות בהמשך הענין.

וראה בריטב"א, שהביא, שיש המפרשים את דברי עולא כפשטן, שבענין אחר אינו מתחלל